

Emnenr. 12

Fylke:

Vest-Agder

Tilleggsspørsmålnr.

Herad:

Spangereid

Emne: Gamal engkultur

Bygdelag:

Oppskr. av: Olav Jørgen Gahre

Gard:

Leare

(adresse): Spangereid

G.nr. 155

Br.nr. 16

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

delvis, og
i samband med eldre folkB. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke): gaistene
80 år

SVAR

1. Dei kalla eng eller høyinga.
Ordet Egra bruktes av eldre folk
Det menes et stykke av høyinga
Gammel eng som hadde ligget
i gjær lenge kalte de vullhøy.
Det var gjerne kort og tykt.
Utslatte har de ikke her på gäiden.

4. De grøftet endel får utskiftninga
her på gäiden 1892, men det blev mer
spurt og tilfeldig.

5. De pleide overgjødsle engene om
høsten i september, oktober måned.
Ingen eldre folk her på gäiden 80 år
før 1870 kan fortelle når tid de
begynte med å overgjødsle engene.
De brukte å overgjødsle med det som
var samlet fra vintern. april til sept. oktober
måned. Kjøene og hestene sto inne på
bås til i stallet av mai får de kam på
skogen. (beite). I midten av august
måned blev de som regel satt på beite
eller engene var slitt. Kreaturenne sto nå

2
om rettene heime i fjäset. Denne
gjødsla blei blandet endel med tare
og torv og kjärt ut på enga om høsten.
Det var særlig tur og hestegjødsel
de brukte.

8. Det var vanlig å gjødsla enga om
høsten. Arbeidet gikk for seg på den
måten at de for midteriga (gjødsettkummen)
lesset i et kjerelass gjødsl og kjärts
den så ut på høyenga. De dro og så
opp fjäla bak i kjerna, satte greipa
i gjødsla og begynte å kaste gjødsla
ut og spre den. Å spre gjødsla
slik fra kjerna kaltes for å "smeta"
gjødsl eller smeta utöver mög.
Når de slik hadde kastet eller spurt
utöver 3-4 greiper gjødsl, gikk de
over det område gjødsla var kastet på
med greipa og slo klumpene i stykker
for at gjødsla skulle komme jævnt over
enga. Nærligst antall hestelass
gjødsl til et stykke hadde de ikke.
De pleide spre gjødsla så jævnt og tynt
som mulig.

Redskapene som bruktes å spre
gjødsl med var greip. Eldre folk
her på gården født 1870 har fortalt at
de har sett hregreip. Og folk født 1830-40.
åra har fortalt for dem at d' deres tid
bruktes hregreip. Senere kom smidde
greip i bruk. De hadde 3 finner
Har vært i bruk heri 1870-80 åra og
kanstje var lenger.

Bomne Nr: 12
Gamal engkultur

ark 2

opskr: Olav Jørgen Gahrne
Ad: Spangheim.

3.

8. Vanlige 5 tinns greip som er bruk idag og som blir framstilt på fabrikker har etter det jeg har hørt vært bruk her på gården siden arkivskiftet 1900 og endel ai for ca 1890. Overgangen gikk jo ikke bratt. En ny greip blei kjøpt, ad gangen.

9. Kreaturen bleit aldri på enga om høsten når den var slott.

Det kaltes for ai ha kyrane i gardsbeita eller "på tåa" eller "i tåa". Det var for ai ja mat til dem og ikke gjødsling, se tentke på.

Dessom det var et stykke som var nylig igjenlagt til høymark og tåa (håen) sto fin pleide de ai slai dette stykket med gjå isledenfor ai beite det.

10. Har ikke høit noe om det.

11. ————— "

12. Når kyrane sto på beite på tåa (håen) i august - september sto kyrane for det meste hjemme i fjøset eller endel i sommerfjøs. Sommerfjosa sto i utmarka i buskogen der kreaturen gikk på beite i sommermånedene. De hadde bare et sommerfjøs for hver gård. Den gjødsla som lå i sommerfjøset blei enten brukt

om høsten på høyenga, eller den
la til våren og blei da kjørt ut
på åkeren.

13 Ikke kjørt her.

14 ———

15 } Faller ned bort etter svant på 13 og 14

16 }

17 }

18 Mei, har ikke høst noe om det

19 mei

20 —

21. De brukte mye tare i gjødsle.
Denne blei særlig kjørt hjem
fra stranden i hestemøndene og
blandet sammen med husdyr
gjødsle i gjødselkammer. Den
blei senere kjørt ut på eng.

De brukte også mye aska vi
ha på høyenga. Aska blei
samlet i tønner som de senere
kjørte ut og spredte utover høy-
enga. Aska regnet de for
satte hvitkløver i høyenga.

I tiden før utskiftninga her på gården
1892 var det vanlig når folk la igjen
en åker til høyeng at de bare brukte
høyfros som de soppet opp i bunnen
av høyloa. Kontakke begynte så
smått å kjøpe høyfros, når de
la igjen eng. i 1890- og utbet 1900.

I tiden omkring 1914-18 var det mer alminnelig
når de la igjen høyeng at de bare brukte
kjøpe høyfros. Det er mulig godbruksdriften
under første krig kan ha berøret det.

eller de brukte selv egen av høy spjel.

5018

Emne nr. 12
 gammel engkultur.

oppskr. av: Olav Juel Gahr
 ad: Spangveid

Nå er nesten overgjødning på eng med husdyrgjødsel gått av bruk. Det er nu bare gjøden her på gården at de kjører ut noe på høyenga. Det kan være i de tilfelle når engene er ny iigjennlagt. Folk har ~~ikke~~ også mindre husdyrgjødsel nå, enn for omkring 30 år siden. Dengang kjørte man hjem mye tøre og rødgjøds som blei blannet sammen med husdyrgjødsel.

(Emne av dette har jeg vært inne på i mitt svar på Gjødsetstek emne nr. 13. sent for noen dager siden.)

I de senere år har de gått mer og mer over til å bruke kunstgjødning til eng. De som har gjødselkammer (lannkammer) pleier for det meste å bruke den til overgjødning på eng. De pleier kjøre den ut om våren i april måned.

Etter det eldre folk (før 1870) har fortalt begynte de så smått å kjøpe kunstgjødning i 1895-1900 årene. Men i årene etter 1910 og omkring den første verdenskrig 1914-18 har forbruket øket.

